

NOTĂ ANALITICĂ

Conceptul reorganizării APL de nivelul II

Octombrie 2026

REZUMAT EXECUTIV

Conceptul prezentat de Guvern pe 1 octombrie 2026 indică o direcție, dar în forma actuală nu oferă suficiente elemente pentru fundamentarea unui proiect de lege complet și riguros. Îi lipsesc evaluarea impactului și consultarea colectivităților, iar calendarul anunțat nu poate fi respectat fără a sacrifica calitatea legii.

Problemele încep cu procesul. Modelul a trecut de la „până la 10 unități”, în aprilie, la „3 regiuni”, în octombrie, fără ca noul model să fie discutat public, iar pachetul legislativ este anunțat pentru Parlament chiar în luna în care a fost publicat conceptul. Structura teritorială ar urma să fie adoptată cu circa un an înainte de alegerile locale generale din 2027, în timp ce competențele și finanțele ar fi stabilite abia pe parcursul lui 2027, după ce harta a fost deja fixată. Ce aleg cetățenii în 2027 dacă nu știu încă ce competențe, ce venituri și ce responsabilități va avea instituția pe care o aleg? Problema nu este doar viteza reformei, ci ordinea în care sunt adoptate componentele ei.

Nici conceptul nu este coerent. Regiunile alese direct dublează agențiile de dezvoltare regională (ADR) și nu primesc competențe proprii obligatorii. Majoritatea serviciilor raionale nu ajung la primării, ci la ministere și agenții, ceea ce contrazice retorica „puterea în primăria ta”. Lipsesc, de asemenea, cifrele de cost și de economii, precum și modelul juridic al municipiului Târgu Mureș.

Există și un gol care depășește conceptul de nivel II, dar îl privește direct. Guvernul promite „primării puternice”, însă nu a pus pe masă nicio măsură concretă de descentralizare fiscală care să le permită primăriilor să-și genereze venituri proprii. Astăzi, veniturile proprii reprezintă circa 11% din bugetele primăriilor, iar singurele decizii fiscale concrete anunțate pentru 2027 reduc, de fapt, veniturile locale. Fără autonomie financiară, primăriile mai mari rezultate din amalgamare vor rămâne la fel de dependente de transferuri ca și cele mici.

Recomandarea de bază: amânarea depunerii pachetului în Parlament până la o consultare reală și o evaluare a impactului, iar reforma teritorială să fie însoțită de un pachet de descentralizare fiscală, cu cifre și calendar.

Ce propune Conceptul

Conceptul înlocuiește cele 32 de raioane cu trei regiuni administrative (Nord, Centru, Sud) și cu municipiul Taraclia, ca unitate de nivelul II. Chișinău, Bălți și UTA Găgăuzia își păstrează statutul și rămân în afara regiunilor. Delimitarea preia regiunile de dezvoltare din Legea nr. 438/2006, cu două excepții: Taraclia și Bălți.

Unitate	Raioane incluse	Populație (RPL 2024)	Sediu
Regiunea Centru	13	670 088	mun. Chișinău (în afara regiunii)
Regiunea Nord	11	514 105	mun. Bălți (în afara regiunii)
Regiunea Sud	7	280 237	mun. Cahul
Municipiul Taraclia (nivel II)	1 (fostul raion)	26 435	Taraclia

Reorganizarea se sprijină pe cinci schimbări. Prima privește mandatul regiunilor, care este îngust: dezvoltare regională și sprijin pentru primării, prin zece responsabilități de planificare, facilitare și proiecte. Consiliile regionale sunt alese direct, iar președinții lor sunt aleși de consilii.

Serviciile raionale se împart în două direcții. Cultura, tineretul, taberele și bibliotecile trec la primării, în timp ce educația, asistența socială, sănătatea primară, arhivele, arhitecții-șefi și asistența bugetară trec la autoritățile centrale. Bunurile folosite pentru servicii locale trec la nivelul I, cu acordul consiliilor raionale.

Conceptul promite, în fine, aparate și bugete regionale mai mici. Ca reper, în 2025 bugetele raionale au totalizat 9,156 mld lei, din care 77% (7,049 mld lei) au fost transferuri pentru învățământ.

Calendarul anunțat prevede pachetul legislativ în Parlament în octombrie 2026, modificările privind competențele și finanțele în 2027 și constituirea regiunilor la alegerile locale generale din 2027. Conceptul se aplică doar teritoriului aflat sub controlul efectiv al autorităților constituționale.

Aspecte pozitive

Logica funcțională a conceptului este coerentă și merită păstrată în orice variantă finală. Cel mai important, serviciile rămân în localități: instituțiile nu se mută la sediul regiunii, iar cetățeanul nu trebuie să se deplaseze. Continuitatea serviciilor este formulată ca principiu central al tranziției, astfel încât niciun serviciu să nu se închidă doar din cauza noii hărți.

La fel de sănătoasă este decizia ca bunurile pentru servicii locale să treacă la nivelul I, nu la regiuni, ceea ce previne concentrarea patrimoniului în reședințele regionale. Conceptul nu impune nici hărțile sectoriale: sănătatea, deșeurile, urgențele și asistența socială rămân organizate după logica fiecărui domeniu.

Regiunile se încadrează în pragurile NUTS 3 (150 000–800 000 de locuitori), ceea ce este util pentru politica de coeziune. Iar traseul propus pentru ADR, de la organism intermediar la autoritate de management, este realist și inspirat dintr-o experiență deja testată.

Conformitatea cu Carta Europeană a Autonomiei Locale

Republica Moldova a ratificat Carta în 1997. Raportat la standardele ei, conceptul lasă netratate patru probleme.

Articol	Ce cere	Problema în Conceptul
Art. 3	Autoritățile locale gestionează o parte importantă a treburilor publice	Nivelul II ales direct, dar fără competențe proprii obligatorii; doar facilitare și asistență la cerere
Art. 4 alin. (6)	Consultarea autorităților locale în timp util asupra deciziilor care le privesc	Consiliile raionale și primăriile nu au fost consultate asupra modelului cu trei regiuni
Art. 5	Consultarea prealabilă a colectivităților la modificarea limitelor, eventual prin referendum	Desființarea a 32 de raioane trimite doar la particip.gov.md și la consultările din amalgamarea primăriilor
Art. 9	Resurse financiare proprii și proporționale cu competențele	Regiunile depind aproape integral de transferuri; formula de finanțare e amânată pentru 2027

Ultima dintre ele, cea a resurselor financiare, nu privește doar regiunile, ci întreaga reformă, și este analizată separat mai jos. Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei monitorizează aplicarea Cartei, iar un aviz prealabil al Congresului sau al Comisiei de la Veneția ar reduce riscul unor constatări negative ulterioare.

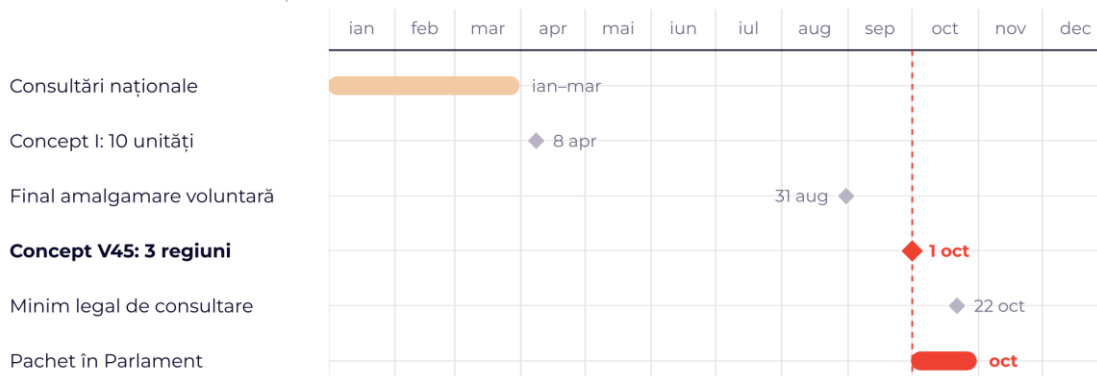
Lipsa consultărilor publice și calendarul grăbit

Modelul cu trei regiuni nu a fost supus niciunei consultări publice înainte de 1 octombrie 2026, iar pachetul legislativ este anunțat pentru Parlament în aceeași lună. Consultările naționale din ianuarie–martie 2026 au avut loc înaintea ambelor versiuni ale conceptului de nivel II, deci nu au discutat niciuna dintre ele.

Cât de mult s-a schimbat proiectul pe parcurs se vede din cronologie. Pe 8 aprilie 2026, primul concept prevedea reorganizarea celor 32 de raioane în 10 structuri consolidate și promitea consultări publice ample în regiuni înainte de aprobarea cadrului legal, în octombrie 2026. În septembrie, secretarul general al Guvernului anunța că vor rămâne „mai puțin de opt” raioane. Pe 1 octombrie, conceptul a ajuns la trei regiuni, cu un mandat mult mai îngust decât al „centrelor de dezvoltare regională” anunțate în primăvară.

Modelul cu trei regiuni a apărut după consultări și trebuie votat în aceeași lună

Calendarul reformei nivelului II, 2026



Urmează alegerile locale generale din toamna lui 2027, cu noile consilii regionale.

Figura 1. Calendarul reformei nivelului II, ianuarie–octombrie 2026

Numărul unităților, rolul și competențele lor s-au schimbat fundamental, iar consultările promise în aprilie nu au avut loc pe noul model. Au fost ignorate și semnalele venite din partea autorităților locale. Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a considerat conceptul din aprilie prea general și a cerut revizuirea lui printr-un dialog național amplu, iar în iulie i-a cerut premierului desemnat ca reforma să fie elaborată în dialog real cu administrațiile locale. În poziția sa referitoare la noul concept, CALM a apreciat favorabil organizarea în trei regiuni, corelată cu sistemul existent de dezvoltare regională. Aprecierea privește doar configurația teritorială, nu întregul concept, competențele, finanțarea și modul de alegere a autorităților regionale rămânând de clarificat.

Calendarul nu se susține nici juridic. Legea nr. 239/2008 cere ca anunțul privind consultarea și materialele să fie publice cu cel puțin 15 zile lucrătoare înainte de definitivarea proiectului, iar termenul pentru recomandări să fie de cel puțin 10 zile lucrătoare. Socotit de la 1 octombrie, acest minim legal se încheie în jurul datei de 22 octombrie 2026. Până la sfârșitul lunii ar mai rămâne doar câteva zile pentru avizare, expertiza juridică și anticorupție, aprobarea în Guvern și două lecturi în Parlament.

Se adaugă standardele electorale. Codul de bune practici în materie electorală al Comisiei de la Veneția recomandă ca elementele fundamentale ale legislației electorale, inclusiv delimitarea circumscripțiilor, să nu fie modificate cu mai puțin de un an înainte de alegeri. Aleșii locali din noiembrie 2023 au mandat până în toamna lui 2027, așa că marja este de circa un an.

În sfârșit, ordinea pașilor este inversată. Structura teritorială se adoptă în 2026, iar competențele și finanțele abia în 2027. Cetățenii ar urma să aleagă consilii regionale ale căror atribuții și bugete nu sunt încă definite prin lege.

Problema de design: regiuni, ADR și CRD

Regiunile propuse adaugă puțină valoare față de structurile existente, pentru că riscă să dubleze atât agențiile de dezvoltare regională (ADR), cât și consiliile regionale pentru dezvoltare (CRD). Tabelul de mai jos compară funcțiile celor trei.

Funcție	Regiune (concept)	ADR	CRD (Legea 438/2006)
Strategie și priorități regionale	Aprobă consiliul regional	Elaborează tehnic	Aprobă deja azi

Funcție	Regiune (concept)	ADR	CRD (Legea 438/2006)
Pregătirea proiectelor	Da, și asistență pentru primărie	Da, azi	—
Gestionarea programelor de finanțare	Nu	Da (organism intermediar, apoi autoritate de management)	—
Beneficiar / autoritate contractantă	Da, pentru proiecte regionale	Nu	Nu
Proprietatea investițiilor	Nu, trec la primărie	Nu	Nu
Legitimare	Alegeri directe	Agenție	Reprezentanți ai nivelurilor I și II și ai societății civile
Control / coordonare instituțională	Nu este clar definit	Organism tehnic / autoritate de management	Structură de reprezentare și aprobare

Prima problemă este dubla suprapunere: conceptul nu spune ce se întâmplă cu CRD-urile, care aprobă deja astăzi strategiile și prioritățile regionale. A doua ține de natura competențelor. Cele zece responsabilități ale regiunilor sunt aproape toate de facilitare, asistență și participare voluntară, fără nicio competență proprie obligatorie. Rezultatul este un paradox: un consiliu regional ales direct, deci cu legitimitate mare, dar fără putere reală, riscă să devină fie o arenă politică, fie o structură golită de conținut.

O întrebare fundamentală rămâne însă fără răspuns: pentru ce anume este ales direct consiliul regional?

Alegerea directă conferă consiliului regional o legitimitate democratică superioară unei structuri administrative sau unei agenții, dar această legitimitate trebuie să fie însoțită de competențe și responsabilități corespunzătoare. În forma actuală a Conceptului, regiunea nu primește un set clar de competențe proprii obligatorii, nu gestionează programele de finanțare regională, iar relația sa instituțională cu ADR și cu structurile existente de dezvoltare regională nu este suficient definită.

Se creează astfel o posibilă asimetrie între legitimitatea democratică și puterea juridică efectivă: cetățeanul votează direct pentru un consiliu regional, dar nu este clar ce decizii esențiale poate lua acest consiliu, ce resurse controlează și pentru ce rezultate poate fi tras la răspundere. Or, într-un sistem de administrație publică locală, alegerea directă trebuie să aibă un corespondent în competențe, resurse și responsabilitate publică.

Prin urmare, proiectul legislativ ar trebui să răspundă explicit la patru întrebări: (1) ce competențe proprii și obligatorii exercită regiunea; (2) ce resurse financiare controlează; (3) ce raport de autoritate sau coordonare există între consiliul regional și ADR; și (4) pentru ce rezultate concrete răspunde politic consiliul regional în fața alegătorilor. În lipsa acestor răspunsuri, alegerea directă a consiliilor regionale riscă să creeze o instituție cu legitimitate electorală semnificativă, dar cu o capacitate decizională limitată.

Relația cu ADR ridică alte două semne de întrebare. Regiunea poate fi beneficiar al proiectelor, dar bunurile create trec la primărie, deși obligațiile de durabilitate post-proiect din fondurile UE cad de regulă pe beneficiar. Totodată, ADR-ul va evalua și selecta proiecte în care regiunea de pe același teritoriu este beneficiar, ceea ce cere garanții explicite de separare pentru a evita conflictul de interese.

Nici analogia cu România nu ține pe deplin. Acolo, nivelul II îl formează cele 41 de județe, cu competențe reale, iar regiunile de dezvoltare nu sunt unități administrativ-teritoriale și nu au personalitate juridică.

Conceptul reformei APL de nivelul II nu clarifică suficient cum vor integra noile regiuni nevoile comunităților rurale în prioritățile de dezvoltare. Sunt necesare mecanisme de participare a GAL-urilor și a partenerilor locali, valorificarea strategiilor locale existente și criterii transparente de repartizare a investițiilor, pentru a preveni concentrarea resurselor în centrele urbane și accentuarea decalajelor teritoriale.

Dincolo de arhitectura regională, conceptul produce și o recentralizare. Educația, asistența socială, oficiile medicilor de familie și centrele de sănătate, arhivele, arhitecții-șefi și asistența bugetară trec la ministere și agenții, iar la primării ajung în principal instituții culturale, de tineret și tabere. Rezultatul net contrazice sloganul „puterea locală nu are nevoie de intermediari”.

Finanțarea regiunilor rămâne, la rândul ei, neclară. Regiunile depind de transferuri de la bugetul de stat și nu au venituri proprii. Primăriile din fostele reședințe de raion preiau instituții care deserveșc și satele vecine, dar cooperarea financiară cu acestea rămâne voluntară. Cum formula de finanțare este amânată pentru 2027, riscul unor mandate nefinanțate este real.

Primării puternice fără venituri proprii? Descentralizarea fiscală lipsă

Această problemă nu ține strict de conceptul de nivel II, dar pornește de la obiectivul declarat chiar de Guvern. Reforma administrației publice locale este prezentată public sub sloganul „primării puternice”, care dă și numele platformei oficiale a reformei. O primărie este însă puternică doar în măsura în care își poate finanța singură prioritățile. Fără descentralizare fiscală, amalgamarea și reorganizarea nivelului II schimbă harta, dar nu și raportul de forțe dintre centru și comunități.

Diagnosticul este recunoscut de Guvern însuși. Conceptul reformei APL din aprilie 2026 arată că 60,5% din veniturile primăriilor provin din transferuri de la bugetul de stat, iar veniturile proprii reprezintă doar aproximativ 11,1%, față de circa 30% în țările din Europa de Sud-Est. Același document anunța că Guvernul va propune ajustarea cotelor de defalcare din impozitul pe venitul persoanelor fizice, redistribuirea unei cote din TVA către primării, ajustarea treptată a impozitului pe proprietate și actualizarea evidenței cadastrale. Aceste intenții au rămas însă la nivel declarativ: nu au termene, cifre sau proiecte de acte normative.

Singurele componente financiare cu cifre și calendar sunt stimulentele pentru amalgamare: circa 6,5 miliarde de lei pentru 2026–2030, inclusiv 3.000 de lei pe locuitor pentru noile unități rezultate din unire. Sunt bani importanți, dar sunt transferuri și granturi de la centru, nu venituri proprii. Ele finanțează investiții punctuale fără să construiască o bază fiscală stabilă și păstrează primăria în poziția de solicitant față de Guvern.

Mai mult, deciziile fiscale concrete aflate acum pe masă merg în sens invers. Proiectul politicii fiscale pentru 2027, aflat în Parlament, majorează scutirea personală la impozitul pe venit de la 29.700 la 40.020 de lei, ceea ce, potrivit CALM, reduce veniturile bugetelor locale cu aproximativ 820 de milioane de lei, fără compensare din partea bugetului central. Același proiect prevede că, dacă un consiliu local nu adoptă la timp decizia privind cotele, se aplică cota minimă a impozitului pe bunurile imobiliare, nu cea aprobată anterior. CALM estimează că unele localități ar putea pierde astfel între 50% și 83% din această sursă de venit. Anul 2027 ar cumula, așadar, reevaluarea bunurilor imobile, alegerile locale, noile hărți administrative și o bază fiscală locală mai îngustă.

Analizele independente ajung la aceeași concluzie. Expert-Grup arată că fragmentarea excesivă a primăriilor este o barieră structurală, dar că amalgamarea singură nu ajunge: reforma teritorială trebuie corelată cu o descentralizare fiscală amplă, care să întărească capacitatea de colectare a veniturilor locale și să reducă dependența de transferuri. Aceeași cerință decurge din art. 9 al Cartei, potrivit căruia autoritățile locale trebuie să dispună de resurse proprii, suficiente și proporționale cu competențele lor.

Soluțiile sunt cunoscute și au fost formulate de ani de zile de autoritățile locale. CALM a propus ca impozitul pe venitul persoanelor fizice să ajungă integral în bugetele de nivelul I și să fie achitat la domiciliul contribuabilului, nu la locul de muncă, astfel încât veniturile să rămână acolo unde trăiesc oamenii. A mai propus o cotă de 25% din impozitul pe venitul persoanelor juridice colectat pe teritorii fiecărei unități și majorarea cotei din taxele pentru resursele naturale de la 50% la 75%. La acestea se adaugă un impozit pe proprietate bazat pe valori actualizate și administrat efectiv de primării, precum și o formulă transparentă de egalizare pentru unitățile cu bază fiscală redusă.

Reforma teritorială este momentul firesc pentru aceste schimbări, pentru că primăriile amalgamate vor avea, în sfârșit, dimensiunea și capacitatea administrativă necesare pentru a gestiona venituri proprii mai mari. Dacă descentralizarea fiscală este din nou amânată, „primăriile puternice” vor rămâne puternice doar pe hârtie.

Alte lacune

Municipiul Taraclia este cea mai neclară construcție a conceptului. Un municipiu de nivelul II care înglobează sate este o formulă juridică nouă, cu competențe „ce urmează a fi definite”. Compatibilitatea ei cu criteriile pentru statutul de municipiu și cu principiul egalității de tratament trebuie verificată. Referința la Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale este corect formulată, dar nu ține loc de model juridic.

Evaluarea impactului lipsește aproape cu totul. Conceptul promite costuri mai mici, dar nu oferă nicio estimare a economiilor, a numărului de posturi, a organigramei sau a costului tranziției. Nu explică nici de ce s-a renunțat la cele 10 unități din aprilie sau de ce nu s-a ales municipalizarea.

Transferul bunurilor raionale se face „cu acordul și prin decizia consiliilor raionale”, fără niciun mecanism pentru cazul în care un consiliu refuză sau târăgănează. În privința personalului, conceptul admite încetarea unor raporturi de serviciu, dar nu cuantifică impactul. Aproape toate cele 32 de orașe-reședință de raion, cu excepția Cahulului și a Taracliei, își pierd statutul de reședință administrativă, cu efecte economice locale care nu au fost evaluate.

Conceptul trebuie să prevadă un mecanism public de monitorizare a reformei, cu rapoarte periodice care să compare rezultatele cu situația inițială și să fundamenteze corectarea blocajelor sau a problemelor de acces la servicii.

Trei opțiuni coerente pentru nivelul II

Conceptul combină o regiune slabă, aleasă direct, cu un ADR care devine autoritate de management. Astfel, preia partea cea mai costisitoare din două modele europene coerente: alegeri și aparat regional fără competențe, plus o agenție separată. Există însă trei variante consecvente, fiecare cu propriile avantaje și riscuri.

Opțiune	Esența	Avantaje	Riscuri	Ce problemă rezolvă
1. Regiune reală	Regiuni alese, cu competențe proprii: drumuri regionale, sisteme regionale de apă și deșeuri, învățământ profesional, eventual spitale regionale. Pe termen lung regiunea devine autoritate de management, iar ADR devine agenția ei executivă (model polonez, italian, francez).	Legitimitatea alegerilor are conținut; un singur actor răspunde pentru dezvoltarea regională; cea mai bună bază pentru fonduri de coeziune	Cost și complexitate mai mari; cere capacitate administrativă și venituri proprii; nu încapă în calendarul actual	Lipsa unui nivel regional cu competențe și responsabilitate efectivă pentru dezvoltarea regională. Clarifică cine decide, cine execută și cine răspunde pentru infrastructura și serviciile de interes regional.
2. Regiune asociativă	Fără alegeri directe: asociație a primăriilor sau un CRD consolidat, cu ADR ca braț tehnic	Mai ieftină; onestă față de mandatul real; primăriile controlează prioritățile	Legitimare indirectă; risc de blocaje între primării mari și mici	Suprapunerea dintre o regiune administrativă, ADR și CRD și crearea unei structuri regionale fără competențe suficiente. Păstrează coordonarea dezvoltării regionale fără a crea un nou nivel administrativ ales direct.
3. Fără nivel II pentru raioane	Primării puternice și municipii-poli regionali, ADR pentru programe, asociații de dezvoltare intercomunitară pentru servicii comune (municipalizare, modele Estonia, Danemarca)	Cel mai consecvent cu retorica „fără intermediari”; centrele raionale își păstrează rolul de poli	Cea mai mare schimbare de sistem; dependență de succesul amalgamării	Intermedierea administrativă dintre primării și autoritățile centrale. Elimină nivelul II administrativ și mută accentul pe primării puternice, municipii-poli, cooperare intercomunitară și ADR pentru dezvoltarea regională.

Oricare ar fi opțiunea, alegerea trebuie făcută explicit și argumentată, cu analiza costurilor și a temeiului constituțional. Varianta prezentată nu face această alegere. Toate trei au, în plus, o condiție comună: regiunea reală are nevoie de venituri proprii, regiunea asociativă depinde de capacitatea financiară a primăriilor care o compun, iar varianta fără nivel II se sprijină în întregime pe primării puternice. Fără descentralizare fiscală, niciuna nu poate funcționa așa cum a fost gândită.

Recomandări

Pornind de la aceste constatări, formulăm următoarele recomandări structurate în jurul a 4 condiții obligatorii pentru reformă:

1. Legitimare

1.1. Amânarea depunerii pachetului în Parlament până la încheierea unei consultări reale asupra modelului cu trei regiuni, nu doar asupra textului de lege.

1.2. O consultare structurată de cel puțin 60 de zile, cu audieri în toate cele 32 de raioane, cu CALM, consiliile raionale și societatea civilă, conform art. 4 alin. (6) și art. 5 din Cartă, încheiată cu un raport public de sinteză care să arate ce propuneri au fost preluate.

2. Legalitate

2.1. Avizul Comisiei de la Veneția sau al Congresului Autorităților Locale și Regionale asupra proiectului de lege.

2.2. Un model juridic complet pentru municipiul Taraclia înainte de adoptarea legii-cadru.

3. Viabilitate financiară

3.1. O analiză de impact cu cifre: economii, posturi, costul tranziției și efectele asupra orașelor-reședință.

3.2. Adoptarea formulei de finanțare înaintea transferului instituțiilor, nu după.

3.3. Un pachet de descentralizare fiscală adoptat odată cu reforma teritorială, cu cifre și calendar: cote mai mari din impozitul pe venitul persoanelor fizice pentru primării și achitarea lui la domiciliu, o cotă din impozitul pe venitul persoanelor juridice, un impozit pe proprietate bazat pe valori actualizate, o formulă transparentă de egalizare și o țintă asumată pentru ponderea veniturilor proprii. Până atunci, orice măsură de politică fiscală care reduce veniturile locale, cum sunt cele din proiectul pentru 2027, trebuie însoțită de calculul impactului pentru fiecare unitate administrativ-teritorială și de compensare integrală.

4. Funcționalitate

4.1. Garanții de separare între ADR și regiuni în selecția și monitorizarea proiectelor.

4.2. Publicarea indicatorilor inițiali și a țăintelor reformei, urmată de **rapoarte anuale** și de o evaluare independentă a efectelor asupra serviciilor, autonomiei locale și decalajelor teritoriale.